

Zvířecí NEJ...

V letním vydání časopisu chci věnovat pozornost hadům, které můžeme nejčastěji potkat v české přírodě. Ano, řeč bude hlavně o zmiiji obecné, našem jediném jedovatém hadu. Zvolil jsem před létem právě ji, neboť setkání s ní vzbuzuje u lidí obavu. I přesto, že to její Nej... lze spojit s charakteristikou: jeden z nejplašších plazů.

Když jsem psal tento příspěvek, měl jsem za sebou filmové natáčení s pěti po zimě probuzenými zmiijemi, které jsem dostal na vypuštění od kolegy Moulise ze záchrané stanice z Rokycan. Nádherná zvířata budící respekt, a přestože jsem měl určitou teoretickou průpravu od našeho herpetologa, byl jsem z manipulace s těmito živočichy poněkud nervózní. Mimo jiné, po zimním spánku jsou zmiije prý obzvlášť jedovaté, a tak nenechat se kousnout a ještě u toho nafilmovat nějaké pěkné záběry klubka zmiijí mě docela děsilo.

Užovka hladká

Zmiije obecná

Užovka obojková

Zmiije a jiní plazi

Naštěstí zmijs jsou opravdu velice plaché, lidí se bojí a jediné, co je na pasece u obce Dobřív (RO) zajímalo, byly nejrůznější úkryty, díry a místa, kam by mohly zmizet. Ve finále se nám ale podařilo nejenom zmijs úspěšně vypustit a nafilmovat, ale i nafotit, a tak vám teď našeho nejpláššího hada můžeme představit trochu zblízka.

Zmijs obecná

Relativně krátký silný had s „useknutým“ čenichem, nápadnou klikatou čárou na hřbetě a štěrbinovitou zorničkou. Zvíře s tak nevaživým výrazem zabijáka je pochopitelně opředené nejrůznějšími mýty a fobiemi. Ve skutečnosti se ale jedná o bezkonfliktního živočicha, který se lidem vyhýbá, a většina případů, kdy dojde ke kontaktu zmijs s člověkem, jsou spíše nechtěné náhody. Tím netvrdím, že zmijs u nás v přírodě nepotkáte, ale pokud na ni vyloženě nešlápnete, nevyhrabete ji někde v lese při těžbě dřeva, nepřejedete na cyklostezce na kole anebo si ji nedonesete domů vy sami či váš pes nebo kočka, tak ji asi ani nevidíte. Za svou kariéru a 24 let téměř každodenního pohybu v přírodě jsem osobně zmijs viděl asi tak 5x, a to vždy za mimořádné situace.

Areál rozšíření zmijs obecné je v Plzeňském kraji vázaný hlavně na charakter krajiny a její osídlení. V Plzni se například zmijs obecná nevyskytuje vůbec, podobně je tomu i u hustě osídlených měst a vesnic. Zmijs má ráda svůj klid, a tak se drží od lidí a celoročně lidmi obývaných lokalit raději dál. Na druhou stranu má ráda klidná slunná místa, kde se může vyhřívat, s dostatkem úkrytů, schovávaček a potravy. Zmijs loví hlavně drobné obratlovce. Lovecká taktika je uštknutí (kousnutí) drobného hlodavce jedovými zuby. Vše probíhá velice rychle, kořist si většinou ani nestačí uvědomit, že byla uštknuta, jen nadskočí a popoběhne o kousek dál, za pár vteřin však začne zmijs jed působit, zvíře upadá do kómatu a hyne. V ten moment se zmijs vydává po pachové stopě své kořisti a polkne myš jako jedno sousto. Zmijs jed je poměrně silný, ale zdravému dospělému člověku bez alergické reakce by neměl ublížit. Pokud by se vám náhodou stalo, že vás zmijs uštkne, je třeba vždy neprodleně vyhledat odbornou lékařskou pomoc, aby vám byly zajištěny základní životně důležité funkce a nevystavovali jste se riziku jejich selhání. Na druhou stranu,

kousnout vás může i něco jiného a ne vždy, když vás zmijs kousne, vás musí zároveň otrávit. Prostě jako ve všem je důležitá vždy prevence, logická úvaha, rozvaha, respekt a zdravý selský rozum.

Užovka obojková

Dlouhá, tenká s nápadnými žlutými či krémovými měsíčky za hlavou. Zbarvení šedé s černými tečkami, spodní strana těla bílá s černými fleky. Může dorůst délky až přes 1m. Velice dobře plave, je nekonfliktní, nejnámější, bezproblémová. Loví hlavně žáby, pulce, rybičky, hmyz. Víme asi všichni, že nekouše a jediné, co je nepříjemné, je vyměšování nesmírně páchnoucí tekutiny v okamžiku, kdy se cítí ohrožena, či při neodborné manipulaci. Pár dní tuhle „vůni“ z rukou nesmyjete.

Užovka hladká

Relativně dlouhý, tenký had s očima jako korálky, kulatou hlavou a dvěma řadami tmavých teček na hřbetě. Na rozdíl od zmijs je obecně je užovka hladká naše přímá sousedka, žijící spolu s námi a vedle nás třeba i několik let. Miluje chaty, chalupy, zahrádky, skalky a místa, kde má sluníčko, schovávačky a dostatek potravy. Loví převážně ještěrky, slepýše, větší hmyz, drobné obratlovce. Užovka hladká nemá za hlavou žádné nápadné žluté měsíčky jako užovka obojková a její kresba na hřbetě dost často může připomínat zmijs klikatou čáru. Lidé ji zas až tak moc nevidí, a tak v 99 % případů, kdy nás volají ke zmijs, se jedná o užovku hladkou. Užovka hladká není jedovatá, nemá jedové zuby, ale „kouše“, když ji někdo vyruší, také syčí, rozšíří hlavu do trojúhelníku, zastrahuje a neváhá se ani napřímít a zaútočit, což ji kolikrát bohužel stojí život.

Každopádně všechny druhy u nás se vyskytujících plazů do naší přírody rozhodně patří, jsou chráněny zákonem a mají tedy své místo. Jsou to naši zvířecí sousedé a nemusíte se bát, že by na vás někde číhali, aby vás mohli otrávit, sežrat a uštknout. Nepolezou vám ani do bytů či domů, a pokud jim dáte dostatečný prostor, tak se vám rádi vyhnou.

A potom: „Mnohem horší nežli hadi jsou poradní kamarádi...“, jak se velice přesně a pravdivě zpívá v písničce Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře. Tvrdí, že „bratry jsou, abys je hřál na prsou“.

Co se děje kolem nás?

Pět reálných příběhů volně žijících živočichů a deset zajímavých klipů z naší přírody pro děti i dospělé na jednom DVD. Mládě bobra, užovka obojková, sele divokého prasete, čáp Kamil a vlaštovka Vlastička, to vše na připravovaném DVD, zpracovaném do filmové podoby a dabovaném známými umělci. Příběhy, které se opravdu staly, ekologická výchova, základní biologie jednotlivých druhů, vlastivěda a místa, která znáte. To vše by mělo vyjít na podzim roku 2016, kdy počítáme, že vám finální produkt představíme a nabídneme ke koupi.

Výborná kamera a střiž Vladimír Nový, zvířátka namluvili: Josef Somr, Taťjana Medvecká, Martha Issová, Jiří Lábus, Pavel Liška. Hudba Varhan Orchestrovič Bauer. Režuruje sama příroda. Vydává DES OP Plzeň – Záchraná stanice živočichů Plzeň.

■ Více na www.desop.cz
Autorem článku je Karel Makoň,
DESOP Plzeň

*Těšte se a v září,
říjnu 2016 přijdeme i k vám.*

Vladimír Nový při natáčení DVD

S Josefem Somrem při dabování